

багатьма переселенцями працюють психологи, має місце постійна, регулярна допомога з боку держави, підприємців.

Отже, явище переселення є складним і має комплексний вплив на різні сфери особистості. Насамперед воно впливає на емоційну та когнітивну сфери, а потім розповсюджується на поведінкову, мотиваційну та комунікативну сфери. Переселення може призвести до порушень у різних аспектах особистості, зокрема у психічному здоров'ї переселенців. Ці проблеми можуть спричинити серйозні наслідки, такі як криза ідентичності, поява психосоматичних симптомів та розлади невротичного характеру.

Список використаних джерел

1. Алексєнко Н. В. Незвичні умови існування вимушених емігрантів як фактор екстремального впливу на психіку особистості. *Особистість, суспільство, війна : тези доп. учасників міжнар. психол. форуму* (м. Харків, 15 квіт. 2022 р.). Харків : ХНУВС, 2022. С. 10–13.
2. Шинкаренко І. О. Посттравматичні стресові розлади у співробітників ОВС, що брали участь у зоні проведення антитерористичної операції. *Актуальні питання забезпечення публічного порядку та безпеки в сучасних умовах: вітчизняний та міжнародний досвід : матеріали Міжнародної науково-практ. конф.* (м. Дніпро, 17 лист. 2017 р.). Дніпро : ДДУВС ; Ліра ЛТД, 2017. С. 147–148.
3. Кердивар В. В., Христенко В. Є. Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту. Харків, 2021. 143 с.

Дмитро ДЮЖЕВ

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Донецького інституту ринку та соціальної політики,
кандидат філософських наук, доцент

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО: ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

В умовах розвитку громадянського суспільства зростає роль забезпечення прав людини. Важливою цінністю для людини є здоров'я. У сучасному світі інформаційні відносини розвиваються в умовах глобалізації, інформатизації, науково-технічного прогресу тощо. При цьому виникають нові загрози і ризики для реалізації медичних прав громадян.

Актуальність тематики визначається необхідністю всебічного наукового дослідження питань захисту прав людини в умовах сучасного суспільного розвитку.

Метою дослідження є розгляд питання забезпечення інформаційних прав людини у сфері охорони здоров'я.

Питання правовідносин у сфері охорони здоров'я людини є об'єктом юридичних і медичних наук. Забезпеченню регулювання прав людини сприяють знання з філософії, психології, історії, логіки, етики та інших галузей. Окремі аспекти впливу інформаційних відносин на існування людини досліджували В. Вернадський, З. Фрейд, Х. Ортега-і-Гасет, Н. Вінер, К. Леві-Стросс, Г. Шиллер, Д. Белл, Д. Тапскотт, Д. Карнегі тощо. Серед досліджень питань регулювання прав людини у сфері охорони здоров'я необхідно зазначити праці вітчизняних науковців, таких як: І. Сенюта, С. Стеценко, Х. Терешко, В. Третьяков, Л. Шумракова-Карагодіна та ін.

Важливою ознакою громадянського суспільства є визнання пріоритетності прав людини і гарантування умов для їх захисту. Згідно зі ст. 3 Конституції України найвищою соціальною цінністю в нашій державі визнаються «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека». Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Одним із основних питань наукових досліджень у межах медичного права є нормативно-правове забезпечення прав людини у сфері медичної діяльності [1, с. 52].

Визначене в Конституції України право людини на охорону здоров'я і медичну допомогу (ст. 49) пов'язане з дотриманням прав на: повагу до гідності (ст. 28); особисту недоторканість (ст. 29); таємницю листування, телефонних розмов, кореспонденції (ст. 31); недопущення збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди (ст. 32); звернення (ст. 40); доступ до інформації про стан довкілля (ст. 50) та ін.

Основи законодавства України про охорону здоров'я містять загальні норми з регулювання прав громадян у медичній сфері. Окремі питання щодо забезпечення інформаційних відносин у сфері охорони здоров'я визначаються Цивільним кодексом України, Кримінальним кодексом України, законами України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», «Про захист населення від інфекційних хвороб», «Про лікарські засоби», «Про інформацію», «Про захист персональних даних» та ін.

Інформація – це будь-які відомості та/або дані, що можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про інформацію»).

На ступінь реалізації прав людини у сфері охорони здоров'я можуть впливати: збір і захист інформації про стан здоров'я; доступ до медичної інформації; використання інформаційних методів і технологій у медичній діяльності; інформаційний вплив на свідомість і організм людини; реклама медичних послуг і лікарських засобів тощо.

Законодавство про охорону здоров'я регулює право людини на: отримання достовірної, своєчасної і повної інформації про стан свого здоров'я; таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною

допомогою, діагноз, методи лікування, висновки медичного обстеження; інформовану і вільну згоду на медичне втручання, застосування методів діагностики, профілактики, лікування; використання засобів телемедицини; оскарження неправомірних рішень і дій працівників, закладів та органів охорони здоров'я тощо.

Можливість реалізації інформаційних прав є важливою умовою для забезпечення здоров'я людини. Від наявності повної і достовірної інформації про стан здоров'я пацієнта залежить процес і результат медичного втручання. Діагностика, необхідна для визначення тактики і стратегії лікування, вимагає встановлення належної комунікації між лікарем і пацієнтом. Медичні працівники зобов'язані дотримуватися вимог професійної етики і деонтології, зберігати лікарську таємницю.

Одним із пріоритетних завдань для України визнано залучення інформаційно-комунікаційних технологій для збереження і зміцнення здоров'я населення, підвищення якості та ефективності медико-санітарної допомоги, забезпечення прав громадян на охорону здоров'я («Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», затверджені Законом України від 09.01.2007).

Науково-технічний розвиток створює нові умови для реалізації права людини на медичну допомогу і охорону здоров'я шляхом: впровадження інформаційно-технічних засобів для діагностики, профілактики, лікування; фіксування і зберігання медичної інформації в інформаційно-комунікаційних системах і мережах; доступу до наукової інформації медичного характеру в мережі Інтернет; лікувально-оздоровчого впливу на організм людини за допомогою інформаційних технологій тощо.

Використання телемедицини сприяє забезпеченню своєчасного доступу пацієнта до медичної допомоги належної якості. Телемедицина являє собою комплекс дій, технологій та заходів, що застосовуються під час надання медичної допомоги з використанням засобів дистанційного зв'язку для обміну інформацією в електронній формі.

Закон України «Основи законодавства України з охорони здоров'я» визначає особливі умови застосування деяких засобів, що можуть впливати на рівень дотримання медичних прав людини: гіпнозу, навіювання, інших методів психологічного і психотерапевтичного впливу (ст. 32); нових методів профілактики, діагностики, лікування (ст. 44); медико-біологічних експериментів на людях (ст. 45) та ін [9].

Водночас у сучасному суспільстві актуалізується питання забезпечення інформаційних прав громадян у сфері охорони здоров'я.

Порушення вимог медичної етики не виключає можливості негативних наслідків. Дії і слова лікаря здатні впливати на стан здоров'я пацієнта. Можливі випадки ятрогенії внаслідок неправильного інформаційного впливу з боку медичного працівника.

Питання реалізації прав людини у сфері охорони здоров'я загострює

впровадження інформаційних методів і технологій.

Величезний обсяг різноманітної інформаційної маси в Інтернет-мережі з невизначеним ступенем достовірності перешкоджає отриманню корисної медичної інформації через труднощі пошуку, відбору, вивчення і перевірки потрібних даних.

Використання засобів телемедицини потребує наявності додаткових умов (комп'ютерне обладнання, доступ до інформаційно-комунікаційних мереж, енергозабезпечення, знання і навички тощо).

Розміщення медичної документації в мережевих базах даних створює ризик для забезпечення права особи на таємницю про стан здоров'я через недостатній рівень захищеності інформації у телекомунікаційних мережах, технічну можливість несанкціонованого доступу до інформації, розповсюдження шкідливої інформації тощо.

Посилюється вплив сучасних інформаційних засобів на фізичний і психологічний стан людини: дія комп'ютерних приладів на органи зору, роботу серцево-судинної і нервової систем; формування психологічної залежності від віртуальної комунікації; велика кількість негативних повідомлень; погіршення навичок безпосереднього спілкування тощо.

Виникає можливість використання інформаційних методів для впливу на ступінь усвідомленої добровільності поведінки пацієнта (надання згоди на медичне втручання, вибір лікувальних методик, замовлення медичних послуг і лікарських засобів тощо).

Особливої обережності щодо дотримання прав людини вимагають ідеї з використання деяких інформаційних методів для удосконалення охорони здоров'я: застосування інформаційно-технічних засобів для спостереження і контролю за поведінкою пацієнта; вживлення на тілі людини технічних пристроїв із можливістю керування фізичними і психічними процесами; методи лікування через втручання у процес функціонування центральної нервової системи; вплив на стан здоров'я людини із застосуванням нейролінгвістичного програмування, гіпнозу, комбінування звуків, зображень, запахів тощо.

Негативний вплив на інформаційні процеси у сфері охорони здоров'я спричинила пандемія коронавірусної інфекції. Через зменшення можливостей безпосереднього спілкування процеси комунікації частково перейшли у віртуальну сферу комп'ютерних мереж.

Зловживання засобами комп'ютерної комунікації може потягти негативні наслідки для психологічного розвитку людини. Через переваги інформаційних технологій знижується потреба у розвитку навичок соціального спілкування, пам'яті, самостійного мислення, критичного аналізу отриманих повідомлень.

Проблемні питання реалізації прав людини інформаційного характеру у сфері охорони здоров'я загострюються в умовах конфлікту через: тривалу емоційно-психологічну напругу з огляду на інформаційний тиск

надзвичайних обставин воєнного, соціального, економічного, екологічного характеру; обмеженість можливостей доступу до інформаційних засобів (мобільний зв'язок, Інтернет, телебачення, радіо); відсутність умов для телемедицини; неможливість отримання офіційних медичних документів у межах непідконтрольної території тощо.

Проблема реалізації інформаційних прав громадян у медичній сфері потребує вдосконалення правового регулювання питань: безпеки використання інформаційних методів і технологій у медичній діяльності; забезпечення захисту медичної інформації в інформаційно-комунікаційних системах і мережах; захисту здоров'я людини від негативного інформаційного впливу; відповідальності за порушення інформаційних прав громадян у сфері охорони здоров'я та ін.

Актуалізується потреба в розробці науково обґрунтованої державної концепції з питань реалізації медичних прав громадян.

Пропонується здійснення систематизації законодавчих актів шляхом прийняття Медичного кодексу України з використанням належної структури (Загальна і Особлива частини, що мають містити норми з відповідних питань) [2, с. 8–10].

Аналіз питання забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я дозволяє зробити низку висновків. За умов формування громадянського суспільства актуальним стає забезпечення реалізації інформаційних прав людини у сфері охорони здоров'я. Великий потенціал інформаційних методів і технологій потребує дослідження їхнього впливу на стан дотримання прав людини з питань охорони здоров'я. Необхідність попередження можливих негативних наслідків інформаційного впливу в медичній сфері вимагає належного правового регулювання. Особливої уваги потребує впровадження у медичній сфері інформаційних методів, що здатні впливати на стан реалізації прав людини.

Список використаних джерел

1. Стеценко С. Г., Стеценко В. Ю., Сенюта І. Я. Медичне право України : підруч. ; за заг. ред. С. Г. Стеценка. Київ : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 507 с.
2. Сенюта І. Я. Медичний кодекс як основа в реформуванні охорони здоров'я України. *Український медичний часопис*. 2006. № 5–6(3/53). С. 5–10.
3. Берн І., Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я : практич. посібник ; за наук. ред. І. Сенюти. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2012. 552 с.
4. Дюжев Д. В. Проблема правового регулювання інформаційної безпеки у медичній сфері. *Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : матеріали Всеукр. наук.-теорет. інтернет-конф.* (м. Миколаїв, 24 листопада 2021 р.). Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 115–119.
5. Ковальова О. М., Сафаргаліна-Корнілова Н. А., Герасимчук Н. М. Деонтологія в медицині : підруч. Харків, 2014. 258 с.
6. Медичне право України : підруч. ; за заг. ред. С. Б. Булеци, М. В. Менджул.

Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2021. 720 с.

7. Охорона здоров'я і права людини : ресурс. посібник ; наук.ред. укр. версії І. Сенюта. 5-те вид., доп. Львів : Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2015. 989 с.

8. Сенюта І. Я. Право людини на медичну допомогу: деякі теоретико-практичні аспекти. *Медичне право України: правовий статус пацієнтів та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення) : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Львів, 17-18 квіт. 2008 р.). Львів, 2008. С. 277–283.

9. ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

Леоніла ЖУКОВА

студентка Харківської

гуманітарно-педагогічної академії

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В Україні відбувається повне реформування системи освіти, в тому числі значна увага приділяється питанню гендерної проблематики в державі та в освітньому процесі саме молодших школярів. Швидкість трансформаційних процесів у нашій та інших державах, а також початок повноправності буття жінок та чоловік визначають необхідність дослідження соціального аспекту механізму набуття дитиною гендерної ідентичності. Наукові дослідження довели, що висока фемінність у жінок та маскуліність у чоловіків у сучасному суспільстві не завжди є гарантією їхнього соціального та психологічного благополуччя. Більшість дослідників визначає, що для сучасної системи освіти характерним є здійснення нав'язування стереотипних думок та упереджень, котрі школяр несе в доросле життя та за допомогою яких будує стосунки з людьми. Ця проблема має важливе значення для педагогів, психологів, батьків та дітей.

Окреслене питання досліджували такі науковці, як О. Богданова, Ю. Бурцева, В. Каган, Ю. Гаврилов, А. Меренков. Вихованню у процесі статево-рольової соціалізації приділили увагу М. Радзівілова, Л. Столярчу.

Мета дослідження полягає у висвітленні ролі гендерного виховання у формуванні особистості сучасного школяра.

Українська держава є країною, що на законодавчому рівні вирішує питання врегулювання та забезпечення рівності між жінками та чоловіками. Конституцією встановлено заборону на будь-який прояв гендерної дискримінації.

Так, поняття гендера, як і набір певних характеристик та ознак окремої статі, має широкий зміст, зокрема, якщо брати до уваги розгалуженість напрямів для виокремлення його ознак. Основним є визначення соціальної